УДК 37.014.2(477.53Макаренко)«1917»

ЛЕОНІД БУЛАВА

ОЛЬГА МАЩЕНКО

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

ПОЛТАВСЬКИЙ УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ І АНТОН СЕМЕНОВИЧ МАКАРЕНКО У 1917 РОЦІ

У статті, на основі архівних матеріалів та джерел, аналізуються події, які відбувалися в Полтавському учительському інституті впродовж 1917 року. На фоні цих подій автори пропонують трактування окремих проблемних моментів у біографії А.С. Макаренка.

Ключові слова: Полтавський учительський інститут, А.С.Макаренко, українська національна революція, історія педагогічної освіти

Постановка проблеми. Як свідчить наш аналіз архівних справ і публікацій стосовно Полтавського учительського інституту за 1917 рік, багатьох дослідників, перш за все, цікавила постать А.С. Макаренка. Тому окремі аспекти його біографії розглядалися дещо відірвано від загального контексту подій в інституті з березня по грудень 1917 року.

Актуальність дослідження та публікації щодо проблеми. Дана стаття написана в розвиток попередніх досліджень, викладених у розділу монографії до 100-річчя Полтавського педагогічного університету (Булава та ін., 2014). До біографії А.С. Макаренка в 1917 році раніше зверталися Є.З. Балабанович, А.М. Бойко, М. Библюк, М.Н. Ніжинський, В.Н. Тарасов, А.В. Ткаченко, Г. Хілліг.

Метою статті є викладення хронології подій у Полтавському учительському інституті з березня по кінець 1917 року (на основі аналізу архівних джерел), та авторське трактування окремих епізодів біографії А.С. Макаренка в зазначений період.

Виклад основного матеріалу. У березні 1917 року, після Лютневої революції в Петрограді, в Полтавському учительському інституті вперше з часу його заснування виникли відкриті політичні дискусії. Як і більшість інтелігенції, викладачі дотримувалися поглядів, близьких до ліберальних, і звістку про встановлення республіки зустріли прихильно. Що ж до вихованців, то тут ситуація була складнішою. Походження із незаможних класів зумовлювало приналежність деяких із них до революційних організацій (особливо активною тоді була група соціалістів-революціонерів). Лютнева революція 1917 р. загострила й національне питання, яке розкололо вихованців на «українців-самостійників» і «малоросів». Перемога в дискусії першої групи призвела в тому ж році до корінної зміни складу викладачів інституту.

23 березня 1917 р. відбулися відкриті збори вихованців інституту (головою їх обраний О.Співак). В ході бурхливого обговорення, обома групами вихованців були поставлені на голосування два окремі проекти постанови (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р, арк. 43):

1) з осені 1917 р. перейти до викладання всіх дисциплін українською мовою;

2) викладання продовжити російською мовою, але додатково ввести курси української мови й літератури, історії та географії України.

Переважну більшість голосів набрав перший проект (про що свідчать підписи в протоколі). Збори прийняли постанову: 1) інститут повинен бути повністю українським; 2) послати делегатів з цим рішенням до Київського учбового округу і відповідального за питання освіти Української Центральної ради полтавчанина І.М. Стешенка. Рішення зборів було направлене поштою педагогічній раді учительського інституту.

Підпису вихованця А.С.Макаренка в протоколі зборів від 23.03.1917 року немає. Відомо, що він призваний у військове ополчення (зі слів його брата, В.С.Макаренка – в грудні 1916 р. (Макаренко В., 1985)), і звільнений зі служби в квітні 1917 року. Але за спогадами В.Н.Тарасова (Тарасов, 1952), публікаціями Г.Г.Ващенка (Ващенко, 2006)), дослідженнями Гьотца Хілліга (Хілліг, 1989) та з інших джерел відомо, що Макаренко безперечно належав до групи вихованців-«малоросів».

Постанову цих зборів вихованців обговорено на педагогічній раді інституту (протокол № 9 від 7.04.1917). Її рішення було досить коректним і виваженим. Визнано, що українізація закладу відповідає потребам життя краю, але майже негайно, без перехідного періоду, даний склад викладачів виконати її не може. Наступним пунктом рішення педради було клопотання перед попечителем Київського учбового округу про переведення усього колективу викладачів інституту, які за час роботи здружилися між собою, до іншого навчального закладу, в якому мовою викладання залишиться російська (таким місцем члени колективу вказали Одесу). У свою чергу, попечитель це прохання переслав на ім'я міністра народної освіти Тимчасового уряду Росії.

Забігаючи наперед, відзначимо, що в 1917 р. була знайдена можливість працевлаштування для деяких із них у нововідкритих російських учительських інститутах. Наказом Міністерства народної освіти Росії №86 від 4

© Л. Булава, О.Мащенко, 2018

липня 1917 року О.К. Волнін (1872 – 1942) був призначений директором Новоніколаєвського учительського інституту (тепер – Новосибірськ) [8, л. 1]. Своєму заступникові Ф.В. Лисогорському (1876 – ?) він допоміг теж отримати запрошення до Новоніколаєвська (але виїхати з Полтави той не зміг, про що в січні 1918 року сповістив телеграмою). В.Н. Тарасов (1886 – 1957) призначений у відкритий за протекцією В.І. Вернадського Тверський учительський інститут. У вищих навчальних закладах радянської Росії пізніше працювали І.А. Шестаков (1887 – 1942?) і М.Т. Квятковський (1889 – 1951). Зі старого складу в інституті ще на початку 1920-х працював тільки учитель малювання й креслення К.Я. Чигирик (1887 – ?) – єдиний етнічний українець.

Відомо, що в кінці травня 1917 року з'їзд учителів Полтавської губернії прийняв резолюцію про перехід на викладання українською мовою в початкових школах з 1917/1918 навчального року, та про українізацію учительського інституту. Директор інституту Волнін просив «взяти до уваги меншість слухачів інституту, які не вважають себе підготовленими до слухання лекцій з усіх предметів українською мовою», але його прохання в резолюції з'їзду враховане не було (Постанови…, 1917).

Слід додати, що до осені 1917-го старий склад викладачів працював із повною віддачею. Так, це були етнічні росіяни, які за посадовими обов'язками здійснювали русифікаторську політику царського уряду. Але й вони стали заручниками та жертвами обставин, бо змушені були покинути місце роботи, до якого встигли прикипіти душею. Своєю працелюбністю вони заслужили визнання і в радянської влади (хоч і змушені були пристосовуватися до нових обставин і прийнятої в той час риторики, про що свідчить стиль опублікованих О.К. Волніним (Волнін, 1941) і В.Н. Тарасовим (Тарасов, 1952) спогадів про А.С.Макаренка). О.К. Волнін одним із перших отримав звання «Заслужений учитель РРСФР»; М.Т.Квятковський - звання «Заслужений гідрометеоролог СРСР»; В.Н. Тарасов став доцентом кафедри всесвітньої історії (без захисту дисертації).

До речі, орієнтовно в травні-червні 1917 року було зроблене єдине відоме спільне фото викладачів і студентів першого випуску Полтавського учительського інституту (Балабанович,1963, с.70).

Відомо, що вихованець ІІІ класу інституту А.С. Макаренко у квітні повернувся в інститут після кількамісячного перебування на військових зборах. Оскільки за наказом Міністерства народної освіти Тимчасового уряду заняття тривали тільки до травня 1917 р. (випускні екзамени скасовувалися), то він звернувся до педагогічної ради з проханням надати можливість закінчити навчання в інституті у поточному навчальному році. Такий дозвіл було надано, «зважаючи на видатні здібності й успіхи» (протокол № 10 від 24.04.1917 р.), й упродовж травня йому запропоновано пройти випробування перевірками знань (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р. , арк. 93 з об.). Як відомо, 15 червня 1917 року педагогічна рада заслуховувала результати випробувань і прийняла рішення про видачу А.С. Макаренкові атестату. Про це О.К. Волнін 17 червня повідомив Листом попечителя Київського учбового округу, відзначивши, що Макаренку «присуджено також звання учителя вищого початкового училища з нагородженням за відмінні успіхи золотою медаллю» (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р. , арк. 131 з об.). В цьому ж листі йде мова про намір Макаренка вступати до вищого навчального закладу (як відомо зі спогадів В.Н. Тарасова, він збирався продовжити вивчення історії в Московському університеті). Проте Макаренко невдовзі дізнається, що циркуляром міністерства освіти Тимчасового уряду в червні 1917 р. статус учительських інститутів піднятий до рівня «вище від середньої школи», але право на вступ до університету їхнім випускникам надавалося тільки після складання додаткових екзаменів з латинської та однієї з нових мов. Мов він не знав, тому від мрії довелося відмовитися й змінити плани. За умовами, підписаними при вступі, він повинен був прослужити не менше 6 років на посаді вчителя (за направленням) (Ніжинський, 1967, с.22].

До початку вересня закінчився набір слухачів, а викладачі очікували направлення на нові місця служби (хто вже отримав його, як О.К. Волнін, – розпродавав майно).

Останній підпис О.К. Волніна, як директора, стоїть під документами від 2.09.1917 р. (в ті роки неузгодженість між датами звільнення з одного місця й датою призначення на інше місце була звичайним явищем). А 8.09.1917 р. він здав справи Ф.В. Лисогорському, як тимчасово виконуючому обов'язки (т.в.о.) директора. У той же день відбулося засідання педради, на якому були присутні, крім головуючого Ф.В. Лисогорського, В.Н.Тарасов, М.Т.Квятковський, І.А.Шестаков, К.Я. Чигирик і вчитель зразкового училища при інституті Т.З. Тимошенко (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р. , арк. 2-3). В.Н. Тарасов просив надати йому 10-денну відпустку, а потім звільнити його з посади викладача історії та географії у зв'язку з отриманим призначенням на нове місце роботи. На посаду викладача історії, політичної економії та загального мовознавства призначений Ф.В. Лисогорський. Як т.в.о. директора він звернувся з листом до попечителя учбового округу про призначення в інститут двох учителів-«словесників» і «природничника». Посада учителя географії з її методикою вважалася вакантною.

Наступне засідання педради відбулося 22.09.1917 р.. Його вів Ф.В. Лисогорський, були присутні члени ради І.А. Шестаков, М.Т. Квятковський, К.Я. Чигирик, а також О.А. Левитський і В.О. Щепотьєв.

Олекса Августинович Левитський – український патріот і досвідчений організатор освіти (до середини вересня працював директором Таганрозького комерційного училища), ще 28.07.1917 р. попросив у попечителя Київського учбового округу направити його на роботу в навчальний заклад, де викладання буде вестися українською мовою. Йому було запропоновано очолити Полтавський учительський інститут. Але

потрібно було дочекатися затвердження в Міністерстві освіти уряду Росії, до якої тоді формально входила Україна. Як потім з'ясувалося, Наказ міністерства про призначення був підписаний 16.09.1917 р..

О.А. Левицький писав попечителю 20.09.1917 р.: «Прийом слухачів зроблений, але немає кому вчити, бо половина вчителів-великоросів уже переведена в інші інститути». Та в жовтні 1917 р. все стало на свої місця. Розпочався другий короткий (10.1917 – 07.1919 рр.), але дуже драматичний етап в історії Полтавського учительського інституту. Новий директор інституту приступив до формування своєї команди викладачів. Ф.В. Лисогорський, І.А. Шестаков, М.Т. Квятковський були звільнені з роботи (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.311. – Справа 6, арк.19). Сам О.А. Левицький одночасно викладав педагогіку та українську мову з її методикою. 26.10.1917 р. попечителем округу на посаду учителя російської мови й літератури призначений В.О. Щепотьєв; учителя географії та природознавства – О.Т. Булдовський. Ще 17.10.1917 р. на посаду учителя педагогіки і психології призначений Г.Г. Ващенко (фактично прибув до Полтави тільки у січні 1918 року). Він пише в спогадах: «Олекса Августинович Левицький швидко перетворив інститут на справжню українську школу. Він закликав до інституту українських педагогів і між ними В. Щепотьєва, пізніше відомого науковця, літературознавця і етнографа. Керування зразковою школою він доручив Ф. Пошивайлу, що потім став відомим як добрий методист. Із педагогів, що працювали в інституті раніш, залишилося небагато, але був між ними Лисогорський, запеклий україножер, який вміло приховував свої настрої». (Ващенко, 2006, с.311). В чому саме так проявив себе Ф.В. Лисогорський – він не пише. На початку 1918 р. на посаді викладача історії його замінила Н.Ю. Мірза-Авакянц.

Насамкінець, спробуємо розібратися з джерелами інформації щодо можливої роботи А.С. Макаренка в 1917 році на посаді вчителя (помічника вчителя) нижчого зразкового училища при Полтавському учительському інституті, й за сумісництвом – діловода інституту. Така інформація наведена в книгах Є.З. Балабановича Балабанович, 1963, с.70) і М.П. Ніжинського (Ніжинський,1967, с. 26,37], та у примітці17 до статті Маріана Библюка (Библюк, 19), з посиланням на (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.311. – Справа 6, арк. 3).

В опублікованому листуванні з В.С. Макаренком (Хілліг, 1989, с.190, прим.53) Г.Хілліг намагається з'ясувати причини суперечливих відомостей про роботу А.С. Макаренка улітку – восени 1917 року, які наводяться в різних джерелах, але так і не знаходить відповіді. Ні сам Антон Семенович в автобіографіях, ні його брат Віталій не згадують про роботу в Полтавському учительському інституті після його закінчення. Натомість указують, що А.С. Макаренко на посаді керівника (інспектора) вищого початкового залізничного училища в Крюкові почав працювати або з кінця червня – в липні, або з 1.09.1917 року (Ткаченко, 2015, с.58, 142). Щоправда, В.С. Макаренко уточняє, що прибув він у Крюків у кінці жовтня і побачив цілком налагоджену роботу училища на чолі з братом. Про те, що в архівах виявлено ряд документів Полтавського учительського інституту за його підписом, датованих вереснем 1917 року, для Віталія Семеновича Макаренка було повною несподіванкою.

На час написання статті нам відомі такі документи:

1. У згаданій вище книзі М.П. Ніжинського (Ніжинський, 1967, с. 26, 37] вміщене факсиміле клопотання А.С. Макаренка, датоване 9.09.1917 р., відправлене з Полтави (адреса проживання - вул. Шевченківська 43, кв. 5), і зареєстроване в той же день (хоч дата переправлена із цифри «10» відбитку штемпеля на цифру «9» від руки). Клопотання направлене директорові Полтавського учительського інституту (хоч дивно, що прізвище директора не вказано). Нагадаємо, що з 8.09.1917 р. т.в.о. директора Ф.В. Лисогорський провів першу після від'їзду О.К. Волніна педагогічну раду, на якій був присутній учитель зразкового училища при інституті Т.З. Тимошенко (між іншим, автор підручника «Теорія арифметики», надрукованого в 1917 р. Полтавським Земством).

А.С. Макаренко наступного дня просить «призначити його на штатну посаду викладача зразкового при інституті училища, а якщо ж нині вакансії штатного викладача немає, то на посаду заступника викладача. При цьому я сподіваюся, що перше відкрите штатне місце буде надано мені». Своє клопотання аргументує також тим, що «всі предмети курсу зразкового училища в обставинах перехідного стану школи, що українізується, він може викладати українською мовою». Ми поки що не знаємо, з якого архівного джерела М.П. Ніжинський зробив факсимільну копію.

Маємо документ (ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р., арк. 6), за яким це клопотання було задоволене, і з 9 вересня 1917 року А.С. Макаренко допущений до посади вчителя зразкового училища при інституті. Із цього документу стає зрозумілим, що йшлося не про неіснуючу посаду «заступника викладача», а про те, що А.С. Макаренко заступає на місце учителя Сисоя Кіндратовича Драча – випускника Київського учительського інституту, – який був взятий на військову службу ще в грудні 1916 року.

Отже, до роботи вчителем училища при інституті Макаренко не приступав, бо працював у Крюковському вищому початковому залізничному училищі ще з серпня 1917 року (зі слів брата (Макаренко В., 1985)). А зразкову вищу початкову школу при Полтавському учительському інституті з 1918 до припинення її існування в січні 1920 року очолював вже досвідчений учитель Федір Іванович Пошивайло. До 1928 р. він працював викладачем педагогічного технікуму в Полтаві; у 1928-1941 роках – доцентом кафедри педагогіки Полтавського педагогічного інституту (нетривалий час був її завідувачем); у 1942 році, під час німецької окупації – автор підручників для початкових шкіл; після війни перебував в еміграції на території Австрії.

Є підстави вважати, що Антон Макаренко не випадково написав заяву з проханням про прийняття на роботу вчителем училища при інституті після того, як його покинув О.К. Волнін і т.в.о. директора

призначений Федір Лисогорський. Останній у вересні 1917 року став викладачем не тільки літератури, але й історії – тих навчальних предметів, які любив А.Макаренко. Про близькість інтересів А.С. Макаренка та Ф.В. Лисогорського писав і О.К. Волнін (Волнин, 1941). Але несподівано для обох директором інституту був швидко призначений Олекса Левитський, який повів власну рішучу кадрову політику.

Як одну із версій, ми розглядаємо близькі інтереси і взаємини А.Макаренка з Ф.Лисогорським причиною термінового від'їзду першого із Крюкова в зайняту денікінськими військами Полтаву. Можливо, Лисогорський сподівався, що за російської влади саме він буде призначений директором учительського інституту (а Макаренко займе при ньому посаду вчителя або викладача). Але, як писав Г.Г. Ващенко, «…на місце Левицького, що виїхав на Кубань, на посаду ректора був призначений Ковалевський. Українські педагоги були звільнені, а на їх місце були призначені росіяни або малороси» (Ващенко, 2006, с.313). Петро Іванович Ковалевський – директор учительського інституту під час денікінської окупації Полтави в серпні-листопаді 1919 року, – раніше працював учителем російської словесності й інспектором Другої чоловічої гімназії (в корпусі якої зараз розміщені природничий та історичний факультети ПНПУ імені В.Г. Короленка). Таким чином, і вдруге сподівання Лисогорського й Макаренка не здійснилися. Ф. Лисогорський за денікінської влади був відновлений на роботі в учительському інституті. Його подальша доля після встановлення радянської влади в Полтаві у кінці 1919 року нам невідома.

Висновки. Аналіз подій у Полтавському учительському інституті з березня по кінець 1917 року дозволив наблизитися до пояснення деяких незрозумілих епізодів біографії А.С. Макаренка в зазначений період.

Перспектива подальших досліджень полягає в пошукові нових архівних джерел, які б допомогли однозначно довести вплив на А.С. Макаренка під час навчання в інституті викладача Ф.В. Лисогорського.

Список використаних джерел

Балабанович Е.З. Макаренко: человек и писатель. – М.: Московский рабочий, 1963. – 470 с.

Быблюк М. Альма-матер А. С. Макаренко / М. Быблюк // Makarenko diskussionen international. Protokoll des 2. Marburger Gespräch (1– 4. Mai 1986) München : Minerva-Publ, 1989. – С. 69–76. – Режим доступу : http://zt1.narod.ru/vitaliy.htm.

Булава Л.М. Діяльність Полтавського учительського інституту (ІХ.1914 – ІХ.1917 рр.) // Л.М. Булава, С.М. Шевчук, О.М. Мащенко. Географічна освіта в контексті історії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (1914 – 2014 роки) : Монографія. – Полтава, ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – С. 21-35.

Ващенко Г. Твори. [Т. 6]. Спогади. Статті / Григорій Ващенко ; Всеукр. пед. т-во ім. Григорія Ващенка. – Київ : Школяр, 2006. – 464 с.

Волнин А. К. Антон Семёнович Макаренко в учительском институте. Воспоминания / А.К. Волнин // Учебно-воспитательная работа в детских домах. – 1941. – № 2–3. – С. 117–124.

Макаренко В.С. Мой брат Антон Семёнович. Воспоминания, письма. (Редактор и автор комментариев Гётц Хиллиг). – Marburg: Makarenko-Referat, 1985. – 203 с. (VMakarenko.pdf). Режим доступу : http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/4746

Ніжинський М.П. Життя і педагогічна діяльність А.С. Макаренка : Творчий шлях / М.П. Ніжинський. – Вид. друге. – Київ : Радянська школа, 1967 . – 302 с.

Новосибирский государственный архив. – Ф. 142. – Оп. 1. – Л. 1, 2 об., 3.

Постанови делегатського губернського вчительського з'їзду в Полтаві 25-28 травня 1917 року // Педагогический журнал. – 1917. – №№ 4-6. – С. 87-91.

Тарасов В. Н. В Полтавском учительском институте. (Из воспоминаний об А. С. Макаренко) / В. Н. Тарасов // О педагогической деятельности А. С. Макаренко / Труды института теории и истории педагогики. Известия АПН РСФСР. – Вып. 38. – 1952. — С. 143–150.

Ткаченко А.В. Поезія та проза педагогічної дороги Антона Макаренка. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. - Режим доступу : http://lib.pnpu.edu.ua/zhittevij-shljah-as-makarenka

Хиллиг Гётц. К вопросу национального самосознания А.С. Макаренко // Götz Hillig. Cahiers du Monde russe et sovietique - XXX (1-2). – jan.-juin 1989. – P. 137-158. Режим доступу: http://makarenko-museum.ru/lib/Science/Hillig/art_cmr_8_160_1989_n_30_1_2180m.pdf

Центральний державний історичний архів (ЦДІАК) України. – Ф.707. – Оп.299. – Справа 6 за 1917 р.

ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп.311. – Справа 6.

References

Balabanovich E.Z. Makarenko: chelovek i pisatel. – M.: Moskovskij rabochij, 1963. – 470 s.

Byblyuk M. Alma-mater A. S. Makarenko / M. Byblyuk // Makarenko diskussionen international. Protokoll des 2. Marburger Gesprach (1– 4. Mai 1986) Munchen : Minerva-Publ, 1989. – S. 69–76. – Rezhim dostupu : http://zt1.narod.ru/vitaliy.htm.

Bulava L.M. Diyalnist Poltavskogo uchitelskogo institutu (IH.1914 – IH.1917 rr.) // L.M.Bulava, S.M.Shevchuk, O.M.Mashenko. Geografichna osvita v konteksti istoriyi Poltavskogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni V.G. Korolenka (1914 – 2014 roki) : Monografiya. – Poltava, PNPU imeni V.G. Korolenka, 2014. – S. 21-35.

Vashenko G. Tvori. [T. 6]. Spogadi. Statti / G. Vashenko ; Vseukr. ped. t-vo im. G.Vashenka. – Kiyiv : Shkolyar, 2006. – 464 s.

Volnin A. K. Anton Semyonovich Makarenko v uchitelskom institute. Vospominaniya / A.K. Volnin // Uchebno-vospitatelnaya rabota v detskih domah. – 1941. – № 2–3. – S. 117–124.

Makarenko V.S. Moj brat Anton Semyonovich. Vospominaniya, pisma. (Redaktor i avtor kommentariev Gyotc Hillig). – Marburg: Makarenko-Referat, 1985. – 203 s. (VMakarenko.pdf). Rezhim dostupu : http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/4746
Nizhinskij M.P. Zhittya i pedagogichna diyalnist A.S. Makarenka : Tvorchij shlyah / M.P. Nizhinskij. – Vid. druge. – Kiyiv : Radyanska shkola, 1967 . – 302 s.
Novosibirskij gosudarstvennyj arhiv. – F. 142. – Op. 1. – L. 1, 2 ob., 3.
Postanovi delegatskogo gubernskogo vchitelskogo z'yizdu v Poltavi 25-28 travnya 1917 roku // Pedagogicheskij zhurnal. – 1917. – №№ 4-6. – S. 87-91.
Tarasov V. N. V Poltavskom uchitelskom institute. (Iz vospominanij ob A. S. Makarenko) / V. N. Tarasov // O pedagogicheskoj deyatelnosti A. S. Makarenko / Trudy instituta teorii i istorii pedagogiki. Izvestiya APN RSFSR. – Vyp. 38. – 1952. — S. 143–150.
Tkachenko A.V. Poeziya ta proza pedagogichnoyi dorogi Antona Makarenka. – Poltava: PNPU imeni V.G. Korolenka, 2015. - Rezhim dostupu : http://lib.pnpu.edu.ua/zhittevij-shljah-as-makarenka
Hillig Gyotc. K voprosu nacionalnogo samosoznaniya A.S. Makarenko // Gotz Hillig. Cahiers du Monde russe et sovietique - XXX (1-2). – jan.-juin 1989. – P. 137-158. Rezhim dostupu: http://makarenko-museum.ru/lib/Science/Hillig/art_cmr_8_160_1989_n_30_1_2180m.pdf
Centralnij derzhavnij istorichnij arhiv (CDIAK) Ukrayini. – F.707. – Op.299. – Sprava 6 za 1917 r.
CDIAK Ukrayini. – F.707. – Op.311. – Sprava 6.

BULAVA L., MASHCHENKO O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogikal University, Ukraine

POLTAVA TEACHING INSTITUTE AND ANTON MAKARENKO IS IN 1917 YEAR

After revolution in Russia of 23.03.1917 on collections of students of the Poltava teaching institute a decision was accepted from an autumn in 1917 to pass to teaching Ukrainian. The decision of collections is directed to pedagogical advice of teaching institute. In 7.04.1917 pedagogical advice acknowledged that teachers can not execute this decision. Therefore in autumn in 1917 they or passed to other work in Russia, or were exempt from work in Poltava. Director Aleksandr Volnin in 8.09.1917 abandoned Poltava. The temporal director of institute was become by Fedor Lisogorskiy. Anton Makarenko is a 9.09.1917 request about work in an institute. A request was accepted. But at the end of September, 1917 the director of institute is appoint Aleksey Levickiy. He also taught pedagogics and Ukrainian. Fedor Lisogorskiy taught history and Russian literature; Vladimir Schepot'ev – to Ukrainian literature; Aleksandr Buldovskiy – to geography and natural history, Hryhorij Vaschenko – psychology and pedagogics. Fedor Poshivaylo is a teacher of school at an institute.

Thus, Anton Makarenko was not the teacher of school at a teaching institute. Possibly, he made attempt become a teacher once again in August, 1919. But by the director of institute it was appointed Petr Kowalewski, but not Fedor Lisogorskiy. Fedor Lisogorskiy is a teacher of Russian literature and history, with what Makarenko had close contacts and amities.

Keywords: *Poltava teaching institute, Anton Makarenko, Ukrainian national revolution, history of pedagogical education.*

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018 р.

УДК 378.016.04:811]:33

ОЛЕНА ГАЛАШОВА

Одеський національний економічний університет

МОТИВАЦІЯ НАУКОВОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто необхідність формування мотивації студентів економічних факультетів до здійснення наукової дослідницької діяльності. З метою формування внутрішньої мотивації студентів до наукової дослідницької діяльності автором рекомендовано низку підходів до організації навчального процесу з іноземної мови, спрямованих на формування культури іншомовного мовлення формування рефлексивної культури студентів; дослідницької культури студентів, залучення студентів до інтерактивної взаємодії у процесі виконання проблемних професійно спрямованих завдань формування навичок публічних виступів.

Ключові слова: наукові дослідження, діяльність, фахова підготовка іншомовне мовлення, культура, самореалізація

Постановка проблеми. Професійна підготовка спеціалістів економічної сфери діяльності потребує вирішення низки взаємопов'язаних питань-формування сучасного наукового економічного світогляду, надання знань з фаху, формування та розвитку професійних компетенцій.

© О. Галашова, 2018